

Lofotposten

Lofotposten er en uavhengig dagsavis. Grunnlagt i 1896.

Sjefredaktør/adm. dir.:

Marianne Steffensen Kielland

LOFOTPOSTEN arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen i presseettske spørsmål. Adresse: Prinsensgt. 1, postboks 46, sentrum, 0101 Oslo. Telefon: 22 40 50 40 Telefax: 22 41 19 80

Si din mening i Lofotposten

- » Er du sint, glad eller oppgitt? Del det med Lofotpostens lesere.
- » Skriv innlegget på lofotposten.no/debatt. Alternativt send til red@lofotposten.no
- » Innlegg skal underskrives med fullt navn, bare unntaksvis godtar vi pseudonym.
- » Innleggene bør ha en maksimal lengde på 800 ord. Send oss gjerne også et portrettbilde av deg selv.
- » Lofotposten forbeholder seg retten til å redigere og forkorte lange innlegg.

Verden er en komedie for dem som tenker, en tragedie for dem som føler.

HORACE WALPOLE

Distriktene, nordområdene og verdiskaping i norsk sjømatnæring

Valget er tatt, og Norge fortsetter med mer eller mindre den samme regjeringen. Men gir det endringer i politikken, og da særlig det som er viktig for økt verdiskaping i nord?

KRONIKK

Frode Nilssen, professor, Handelshøgskolen, Nord Universitet

I den politiske debatten og i offentlige dokumenter legges det stor vekt på hvor viktig det er å sikre og øke verdiskapingen i distriktene og særlig i nordområdene. Dette er også et av kjernepunktene i regjeringens nye nordområdestrategi. Her slås det fast at "Regjeringen vil legge til rette for en fortsatt høy vekst og verdiskaping i Nord-Norge. Et lønnsomt næringsliv gir arbeidsplasser, kompetanseheving og inntekter, og er en forutsetning for en positiv og bærekraftig samfunnsutvikling".

Kolossale verdier

Det er lett å være enig i at verdiskapingen basert på naturressursene, og da særlig sjømatproduksjonen i nord, er viktig. Men hva mener myndigheter og politikere egentlig? Hva betyr satsing på økt verdiskaping i sjømatsektoren, og kanskje vil så viktig: Hvordan skal det legges til rette for økt verdiskaping?

Nord-Norge er, og vil være, helt sentral for Norges økonomiske fremtid. Det er her naturressursene befinner seg. Det er disse som representerer grunnlaget for dagens og fremtidens verdiskaping - særlig de fornybare naturressursene. Naturressursene og havområdene som Norge har forvaltningsansvar for og råderett over, er svært ettertrakte ressenser, blant annet fordi det er her produksjonen av sunn og næringsrik sjømat foregår. Det er også en av de viktige forklaringene på den strategiske rollen som havområdene i nord rundt Norge har. Det er svært store verdier som ligger her knyttet til fiskerinæringen.

I en rapport fra Sintef som ble lagt frem under Fiskesalgslagenes arrangement under Arendalsuka, ble det slått fast at verdien av den landede villfiske alene representerer en verdi på 18,7 milliarder. I tillegg til å levere fisk til store verdier skaper den norske fiskeflåten også økonomiske ringvirkninger på mer

enn 35 milliarder kroner. Og slik kunne man fortsette med produktjonsverdi i oppdrettsnæringen, forindustrien, teknologi og serviceleveranser som hver for seg representerer mange titalls milliarder kroner i verdiskaping. Og alle disse er knyttet til utnyttelsen av havet.

Markedsadgang og vareflyt

Det er store verdier som skapes, og forventningene til bærekraftig utnyttelse av havet og ressursene her er store for fremtiden. Dette er bra, men i diskusjonen er det viktig å ha med seg den grunnleggende forutsetningen at all denne verdiskapingen er basert på at sjømaten til syvende og sist eksporteres - altså finner sin vei fra produksjonslokaliteter til markeder utenfor Norges grenser. De fornybare naturressursene representerer altså latente verdier som nærmest utelukkende har verdi og ringvirkninger for en fremtidig vekst og utvikling dersom de utnyttes og gjøres tilgjengelige på det globale markedet. Derfor vil det være viktig å sikre at det legges til rette for eksport både i form av bedre markedsadgang til markedene og god flyt av varene fra produksjonsbedriftene til markedene. Handelshøgskolen tar opp dette temaet på den årlige Septemberseminaret den 28 september - der vi belyser utfordringer med nye markeder og markedsadgang for norsk sjømat.

Omtrent 95 % av sjømaten som produseres i Norge, eksporteres og vil ventelig komme til å utgjøre direkte eksportinntekter til Norge på mer enn 100 milliarder kroner i 2017. All verdiskapingen som nevnt ovenfor, kommer i tillegg til dette og skapes i virksomheter som lever i randsonen av eller som en funksjon av den eksportrettede delen av sjømatnæringen. Spørsmålet om hvordan Norge skal sikre eller øke verdiskapingen generelt, og innen sjømatsektoren spesielt, må derfor sees i lys av dette. Regjeringen har gjort flere tiltak for å legge til rette for bedre eksport. Men fortsatt er det utfordringer som trenger løsning. Det er særlig to faktorer som myndighetene kan bidra med, og som vil komme til å ha stor betydning.

Økt innsats nødvendig

For det første er det bedret markedsadgang. EU er Norges største marked for sjømat og kjøper omtrent 70 % av den totale norske sjømateksporten. EØS-avtalen sikrer relativt god markedsadgang, men fortsatt

SJØMAT: Naturressursene og havområdene som Norge har forvaltningsansvar for og råderett over, er svært ettertrakte ressenser, blant annet fordi det er her produksjonen av sunn og næringsrik sjømat foregår, skriver professor Frode Nilssen i denne kronikken.

ARKIVFOTO: KAI NIKOLAISEN

er det begrensninger, som dels er knyttet til den norske proteksjonistiske handelspolitikken der import av landbruksvarer er en viktig del. Videre er noen av verdens største markeder for sjømat er lite tilgjengelig for norsk sjømatnæring på grunn av begrensninger relatert til adgangen til markedet.

Ett eksempel er Russland, som var Norges største enkeltmarked for oppdrettslaks og sild inntil de politiske sanksjonene tok til for tre år siden. Likeledes er det enorme kinesiske markedet i samme kategori, selv om det arbeides iherdig på høyt politisk nivå fra Norge for å løse dette. Brasil er et tredje eksempel. Her går eksporten bra til tider, men til andre tider begrenses markedsadgangen av såkalte ikke tollmessige handelshindringer. Også EU har lagt begrensninger på den norske eksporten av sjømat. Vi vet at det ikke er lett og at det ikke er gjort med et "trylleslag" å få endret på denne situasjonen. Likevel er det viktig å legge ytterligere innsats i bedre markedsadgang for Norge.

Handelshindringer

Det andre poenget er også relatert til eksporten og de begrensningene som norske eksportører opplever i arbeidet med å få eksportert ettertrakte matvarer (sjømat). Disse såkalte eksportbarrierene er generert av myndighetsapparatet og er knyttet til prosedyrekrav, regu-

leringer og dokumentasjon ved eksport av sjømat. Systemet har utviklet seg over lang tid for å imøtekomme behovet for å overvåke og kontrollere internasjonal handel og sikre at denne er i tråd med de krav som stilles fra norske myndigheter og markedslandene som den internasjonale handelen retter seg mot. Selv om systemet kan være både nødvendig og fornuftig, kan det virke handelshindrende. Dette til tross for at slike systemer for handelsfasilitetering, som det kalles, gjerne er etablert for å forenkle internasjonal handel og redusere transaksjonskostnader, samtidig som man opprettholder nødvendige og ønskelige krav til statlig kontroll.

Ventekostnader

Ett eksempel på dette er noe så prosaisk som at tollovergangene fra Norge til utlandet bare er bemannet deler av døgnet. Dette gjør at eksporten av fersk sjømat blir hindret, og at varene kommer for sent til markedet med de konsekvensene dette kan ha. I en rapport som Senter for internasjonal handel og markedsadgang ved Handelshøgskolen, Nord Universitet laget på oppdrag for Fiskeri og havbruksnæringens Forskningsfond i 2016 ble det dokumentert at "ventekostnader" knyttet til ekstraordinære forsinkelser med transporten kan utgjøre store beløp. Tidsforbruket med transporten er viktig faktor som blant annet er av-

gjørende for prisen på transporten og kvaliteten på produktet. Redusert kvalitet ved at den ferske fisken blir mindre fersk på grunn av ventetid, gir store verditap i form av redusert pris. I et forsiktig anslag på slike ventekostnader ved økt nasjonal grensekontroll i EU ville dette kunne utgjøre en økt kostnad på 546 millioner kroner årlig for sjømatnæringen.

Her vil kunnskap og kompetanse være en nøkkel for fremtidens Norge og Nord-Norge. Nord Universitet er særlig opptatt av å kunne bidra her, med spesielt henblikk på en av de mest sentrale aspektene ved verdiskaping, nemlig fremragende kompetanse om internasjonal handel og markedsadgang som en nøkkel for verdiskaping. Viktigheten av dette er også viet et eget kapittel i regjeringens nye havstrategiske dokument. Det blir spennende å se hvordan norske myndigheter og den nye regjeringen følger opp med eksportfasilerende tiltak etter valget.

Forskningsdagene

Kronikken er én i en serie under Forskningsdagene 2017. Forskningsdagene er en nasjonal festival for å skape oppmerksomhet omkring forskning, og arrangeres i år mellom 20. september og 1. oktober. Årets tema er «Verdier».